

Základná informácia o výsledkoch štúdie OECD TALIS

Medzinárodná štúdia o vyučovaní a vzdelávaní (TALIS) ponúkla riaditeľom a učiteľom zúčastnených škôl príležitosť prispieť k analýzám vzdelávacieho systému a skvalitneniu vzdelávacej politiky. Štúdiu TALIS realizovala Organizácia pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj (OECD) po prvýkrát v rokoch 2007¹ a 2008, zúčastnilo sa jej 23 krajín.

Krajiny zúčastnené v štúdiu TALIS 2008

<u>krajiny OECD</u>			<u>partnerské krajiny</u>	
Austrália	Kórea	Portugalsko	Brazília	Litva
Belgicko (<i>Flámska časť</i>)	Maďarsko	Rakúsko	Bulharsko	Malta
Dánsko	Mexiko	Slovenská republika	Estónsko	Malajzia
Island	Nórsko	Španielsko		Slovinsko
Írsko	Poľsko	Taliansko		
		Turecko		

Pozn. Štúdie sa zúčastnilo aj Holandsko, ale nebolo zahrnuté do medzinárodných porovnaní, pretože nedosiahlo minimálnu účasť 85% škôl a učiteľov vybraných do vzorky.

Cieľová skupina, vzorka a testovanie na Slovensku

Štúdia TALIS bola zameraná na učiteľov vyučujúcich na druhom stupni základných škôl a v osemročných gymnáziách. V každej zúčastnenej krajine bola vybraná reprezentatívna vzorka 200 škôl², v rámci každej vybranej školy bolo vo vzorke 20 – 30 učiteľov druhého stupňa³.

Na Slovensku sa do štúdie zapojilo 187 škôl (jedna škola nespĺnila kritériá účasti a zo spracovania bola vylúčená) s 3157 učiteľmi druhého stupňa, čo predstavuje účasť 89,9%. Na Slovensku sa štúdia TALIS uskutočnila v období od **10. 3.** do **11. 4. 2008** a spočívala vo vyplnení školského dotazníka riaditeľom školy a učiteľských dotazníkov vybranými učiteľmi. Vyplnenie dotazníkov⁴ bolo možné v papierovej forme alebo elektronicky prostredníctvom internetu. Na Slovensku bolo vo veľkej miere využité **elektronické vypĺňanie**, len 21% našich učiteľov použilo papierové dotazníky.

¹ V roku 2007 sa štúdia uskutočnila v krajinách južnej pologule, v roku 2008 v krajinách severnej pologule.

² V prípade Slovenskej republiky bola reprezentatívna vzorka určená dvomi stratifikovanými premennými: **krajom a typom školy** (Základné školy / 8-ročné Gymnázia).

³ Podľa pokynov IEA DPC a Statistics Canada bolo v rámci školy do vzorky vybraných 20 učiteľov, ak v škole pôsobilo viac ako 30 učiteľov. V prípade menších škôl (do 30 učiteľov) vzorku tvorili všetci učitelia.

⁴ Vypĺňanie dotazníkov si vyžadovalo približne 45 minút.

Závery štúdie TALIS – výber najzaujímavejších zistení z pohľadu Slovenska⁵

Profil učiteľov

Vo všetkých zúčastnených krajinách štúdie TALIS tvoria väčšinu učiteľov **ženy**, v priemere 70%. Na Slovensku je 82% učiteľiek, podobne ako v ostatných zúčastnených krajinách Východnej Európy (Litva, Estónsko, Bulharsko), kde tento podiel predstavuje 80 – 85%.

Čo sa týka **vekovej štruktúry** učiteľov, situácia na Slovensku je podobná priemeru krajín, ktoré sa zúčastnili štúdie TALIS. **Väčšina učiteľov má viac ako 40 rokov**, učiteľov nad 50 rokov je takmer dvakrát viac ako učiteľov do 30 rokov. Populácia učiteľov starne a po odchode starších kolegov do dôchodku **bude v priebehu nasledujúcich rokov potrebná obnova pedagogických zborov**.

Školské zdroje

Riaditelia škôl odpovedali na otázky týkajúce sa školských zdrojov a nedostatkov, ktoré majú negatívny vplyv na vzdelávanie. Nasledujúce percentá sa vzťahujú na cieľovú skupinu, t. j. na všetkých učiteľov druhého stupňa.

Na základe odpovedí riaditeľov škôl možno konštatovať, že štatisticky významne vyšší nedostatok v porovnaní s priemerom krajín štúdie TALIS signalizujú slovenskí riaditelia v prípade **počítačov** vo vyučovaní (Slovensko 57,1%, TALIS priemer 43,2%), materiálov v **knižnici** (Slovensko 53,5%, TALIS priemer 40,8%) i **iného vybavenia**, čo súvisí s dostupnosťou školských financií (Slovensko 64,1%, TALIS priemer 49,7%).

Školská klíma

Kvalitu vzdelávania môže ovplyvňovať aj **negatívny postoj učiteľov** ku vzdelávaniu, ako napr. nedostatočná pedagogická príprava, absencie, alebo neskoré príchody učiteľov do školy. V niektorých krajinách štúdie TALIS vykazujú riaditelia vážne problémy v tejto oblasti, naopak **na Slovensku je situácia podľa riaditeľov škôl omnoho lepšia ako v priemere krajín TALIS**. Len pre porovnanie uvádzame, že v priemere krajín štúdie TALIS každý štvrtý učiteľ pôsobí v škole, kde riaditelia zaznamenali časté alebo veľmi časté absencie učiteľov (25,8%), na Slovensku je to len 6,2%.

Alarmujúce sú však údaje týkajúce sa negatívneho správania sa žiakov. Podľa výpovede riaditeľov, v priemere krajín štúdie TALIS až 60% učiteľov pôsobí v školách, kde **vyrušovanie žiakov** v triede čiastočne alebo vo veľkej miere brzdí vyučovanie (**na Slovensku je stav ešte horší - 71,6%**). Ďalšími negatívnymi faktormi zo strany žiakov na Slovensku sú vulgárnosti (40,1%), absencie (39,8%), podvádzanie (38,5%) a vandalizmus (32,3%). Vo všetkých zúčastnených krajinách štúdie TALIS majú podobné problémy. Pozitívne je, že riaditelia škôl si uvedomujú vážnosť situácie.

Ďalšie vzdelávanie

Na Slovensku máme takmer 100% učiteľov druhého stupňa s ukončeným vysokoškolským vzdelaním (Mgr., Ing., PhDr., PhD.). Patríme teda medzi krajiny s najvyšším podielom vysokokvalifikovaných učiteľov. Čo sa však týka ďalšieho vzdelávania učiteľov, zaostáva naša krajina za ostatnými krajinami štúdie TALIS, či už hovoríme

---

⁵ Národná správa s podrobnejšími výsledkami a zisteniami štúdie TALIS z pohľadu Slovenska bude pripravená v 4. štvrtroku 2009.

o účasti na ďalšom vzdelávaní za posledných 18 mesiacov (workshopy, konferencie, kvalifikačné programy, tímový výskum a pod.), alebo priemernej dĺžke vzdelávania.

Podľa výpovede učiteľov sa v priemere krajín štúdie TALIS takmer 90% učiteľov zúčastnilo nejakej formy ďalšieho vzdelávania. Na Slovensku bol tento podiel štatisticky významne nižší a predstavuje len 75% učiteľov. Z toho vyplýva, že **každý štvrtý slovenský učiteľ neabsolvoval žiadnu formu ďalšieho vzdelávania za posledných 18 mesiacov**. Podobná situácia je už len v Turecku (74,8%).

V štúdiu TALIS sme sa učiteľov pýtali, či by sa chceli zúčastniť na viacerých aktivitách ďalšieho vzdelávania, ako absolvovali, a aké dôvody im bránili zúčastniť sa vo väčšej miere ďalšieho vzdelávania učiteľov. Podľa výsledkov štúdie TALIS najväčšou prekážkou v ďalšom vzdelávaní slovenských učiteľov bola **nedostatočná ponuka** vhodného ďalšieho vzdelávania (Slovensko 58%, TALIS priemer 42,3%).

Na základe odpovedí učiteľov je podobne ako v priemere krajín štúdie TALIS **najväčší záujem** slovenských učiteľov o ďalšie vzdelávanie v oblasti vyučovania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (Slovensko 20,1%, TALIS priemer 31,3%). Slovenskí učitelia majú veľký záujem aj o ďalšie vzdelávanie zamerané na problémy s disciplínou a správaním žiakov (19,2%), rozširovanie vedomostí a znalostí z hlavného predmetu aprobácie učiteľa (17,2%), získavanie IKT zručností (14,8%), rozširovanie vedomostí a znalostí o (nových) vyučovacích postupoch (13,4%).

Profesionálna spolupráca učiteľov

Na Slovensku podobne ako v ostatných krajinách zúčastnených v štúdiu TALIS existuje veľmi dobrá neformálna spolupráca medzi učiteľmi, ako napr. výmena vyučovacích materiálov s kolegami. V oveľa menšej miere je však u nás zaužívaná spolupráca v tímoch, napr. tímové vyučovanie v triede, tímové riadenie, pozorovanie iných učiteľov pri vyučovaní s poskytnutím spätnej väzby, zapojenie rôznych tried do spoločných projektov a podobne.

System hodnotenia a spätná väzba učiteľom

Výsledkom štúdie TALIS bolo aj zistenie, že v niektorých zúčastnených krajinách nemajú vybudovaný dostatočný systém hodnotenia učiteľov (v priemere krajín štúdie TALIS každý piaty učiteľ nedostáva žiadne hodnotenie ani spätnú väzbu, či už od riaditeľa školy alebo školského inšpektora). **Na slovenských školách je hodnotenie učiteľov a spätná väzba bežnou praxou.**

Pozoruhodným zistením štúdie TALIS bol fakt, že učitelia vnímajú **svoje vlastné hodnotenie** pozitívne, pokladajú ho za spravodlivé (Slovensko 81,2%, TALIS priemer 83,2%) a nápomocné v ďalšom rozvoji práce učiteľa (Slovensko 78%, TALIS priemer 78,6%). Podľa odpovedí učiteľov má hodnotenie pozitívny vplyv aj na ich spokojnosť s prácou a udržanie si zamestnania.

V štúdiu TALIS sme sa učiteľov pýtali aj na celkový názor na **system hodnotenia v ich škole**, napr. vo vzťahu k slabším kolegom, k oceňovaniu lepších výkonov a inovatívnejších prístupov k vyučovaniu, t. j. efektívne využitie hodnotiaceho systému na zvyšovanie kvality vzdelávania, a nie len formálne vykazovanie. V priemere krajín štúdie TALIS sú učitelia pomerne skeptickí, napr. 3/4 učiteľov v priemere krajín štúdie TALIS je presvedčených, že ak zlepšia kvalitu svojho vyučovania, nedostanú väčšiu finančnú alebo nefinančnú odmenu. **Na Slovensku takmer polovica učiteľov verí, že zlepšenie kvality ich vyučovania bude ocenené.**

Záver

Podľa výsledkov štúdie TALIS môžeme konštatovať, že **faktory** ako sú **pozitívna školská klíma, efektívne vyučovanie, spokojnosť učiteľov s ich zamestnaním, ďalšie vzdelávanie učiteľov a adaptácia efektívnych vyučovacích postupov sa vzájomne ovplyvňujú**. Fakt, že podľa výpovede učiteľov je ponuka ďalšieho vzdelávania nedostatočná, a že existujú konkrétne nenaplnené požiadavky učiteľov, by mal byť výzvou na riešenie tejto situácie na Slovensku.

Je veľmi dôležité poznať stav jednotlivých faktorov, detailne poznať slabé stránky a vedieť "odhadnúť", čo má zmysel vylepšovať, aby sme čo najefektívnejšie dosiahli celkové zlepšenie stavu vzdelávacieho systému.